

O‘QITUVCHI SHAXSIY MEHNATINI ILMIY ASOSDA TASHKIL ETISHDA XALQ MEROSI VA MEHNAT AN‘ANALARINING O‘RNI

Abdug‘apporova Laylo Valijonovna

Osiyo xalqaro universiteti 2-kurs magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada o‘qituvchi shaxsiy mehnatini ilmiy asosda tashkil etish masalalari xalq merosi va milliy mehnat an‘analari bilan uzviy bog‘liq holda yoritilgan. Maqolada xalq pedagogikasi, qadriyatlar, urf-odatlar, an‘anaviy tarbiya shakllari hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlar uyg‘unligi tahlil qilinadi. Shuningdek, o‘qituvchining kasbiy faoliyatida mehnatsevarlik, mas‘uliyat, intizom va ma‘naviy yetuklikni shakllantirishda milliy merosning ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: o‘qituvchi mehnati, ilmiy yondashuv, xalq merosi, milliy mehnat an‘analari, pedagogik madaniyat, kasbiy rivojlanish, xalq pedagogikasi.

KIRISH

O‘qituvchi shaxsiy mehnatini ilmiy asosda tashkil etishda xalq merosi va mehnat an‘analari o‘qituvchining ruhiy rivojlanishi, pedagogik mahoratini oshirishi, shuningdek, foydali mehnatni tashkil etish, kun tartibini tuzish va psixik jarayonlarni tartibga solishda muhim rol o‘ynaydi. Bu meroslar o‘qituvchiga milliy qadriyatlar, axloqiy tamoyillar va xalq pedagogikasining boy tajribasini o‘z ishiga singdirishga yordam beradi, shu bilan birga ilmiy bilimlarni amaliyotga tatbiq etishda qo‘llanma bo‘ladi.

Xalq merosi va mehnat an‘analarining o‘rni:

• **Pedagogik mahoratni boyitish:** O‘zbek xalqining pedagogical merosi (naql, hikmat, o‘gitlar, urf-odatlar) o‘qituvchiga ta‘lim-tarbiya jarayonida chuqur tushuncha va nozikliklarni beradi.

• **Ruhiy-psixologik tayyorgarlik:** O‘qituvchining shaxsiy mehnatini ilmiy tashkil etishda an‘analar (masalan, kun tartibi, mehnatsevarlik) ruhiy barqarorlikni, chidamlilikni va o‘z-o‘zini boshqarishni shakllantiradi.

• **Milliy qadriyatlarni singdirish:** Xalq merosi orqali o‘qituvchi yosh avlodga o‘zbek xalqining boy madaniyatini, an‘analarini yetkazadi, bu esa ta‘limning milliy ruhda bo‘lishini ta‘minlaydi.

• **Ilmiy asosni to‘ldirish:** An‘anaviy usullar (masalan, hikoya qilish, namuna ko‘rsatish) zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg‘unlashib, o‘qitish jarayonini yanada samarali qiladi.

Xalq merosi va mehnat an‘analari o‘qituvchining shaxsiy mehnatini ilmiy jihatdan tashkil etishga ko‘maklashuvchi, uning kasbiy salohiyatini oshiruvchi va ta‘lim sifatini yaxshilovchi muhim manbadir.

Bugungi kunda ta‘lim tizimini isloh qilish jarayonida o‘qituvchi shaxsiga bo‘lgan talablar keskin oshmoqda. O‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi mutaxassis, balki jamiyatning ma‘naviy-ma‘rifiy rivojida yetakchi kuch hisoblanadi. Shu sababli uning shaxsiy mehnatini ilmiy asosda tashkil etish muhim pedagogik masalaga aylangan.

Ilmiy asoslangan mehnat tashkiloti o‘qituvchining ish samaradorligini oshiradi, kasbiy charchoqning oldini oladi, vaqt va imkoniyatlardan oqilona foydalanishni ta‘minlaydi. Biroq bu jarayon faqat zamonaviy texnologiyalar bilan cheklanib qolmasligi, balki xalq merosi va milliy mehnat an‘analari bilan uyg‘un holda olib borilishi lozim.

O‘zbek xalqining ko‘p asrlik tarbiya tajribasi, mehnatga bo‘lgan munosabati, ustoz-shogird an‘analari pedagogik faoliyat uchun bebaho manba hisoblanadi. Ushbu maqolada ana shu masalalar atroflicha yoritiladi.

O‘qituvchi shaxsiy mehnatini ilmiy asosda tashkil etish mohiyati:

O‘qituvchi mehnatini ilmiy asosda tashkil etish — bu pedagogik faoliyatni oldindan rejalashtirish, maqsadni aniq belgilash, samarali metod va vositalardan foydalanish, o‘z ustida muntazam ishlash va natijalarni tahlil qilish jarayonidir.

Ilmiy yondashuv quyidagi jihatlarni o‘z ichiga oladi:

pedagogik jarayonni tizimli rejalashtirish;

vaqtni to‘g‘ri taqsimlash;

zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish;

kasbiy refleksiya va o‘z-o‘zini baholash;

pedagogik innovatsiyalarni joriy etish.

Bunday yondashuv o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini oshiradi va ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xalq merosi tushunchasi va uning pedagogik ahamiyati:

Xalq merosi — bu avloddan-avlodga o'tib kelayotgan ma'naviy boyliklar, urf-odatlar, an'analar, og'zaki ijod namunalari, tarbiya usullari va hayotiy tajribalar majmuidir. U xalq pedagogikasining asosini tashkil etadi.

Xalq merosida mehnat tarbiyasi alohida o'rin egallaydi. Ertaklar, dostonlar, maqollar va matallarda mehnatsevarlik, halollik, sabr-toqat, ustozga hurmat kabi fazilatlar ulug'lanadi. Bu esa o'qituvchi faoliyati uchun muhim tarbiyaviy manbadir.

Xalq pedagogikasida o'qituvchi va ustoz obrazi:

Xalq pedagogikasida ustoz doimo hurmat va ehtirom bilan tilga olingan. "Ustoz otangdan ulug'", "Ustoz ko'rmagan shogird har maqomga yo'rgar" kabi hikmatli so'zlar bunga yorqin misoldir.

Bu qarashlar o'qituvchi mehnatining naqadar mas'uliyatli ekanini ko'rsatadi. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki shaxs shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynovchi tarbiyachi sifatida talqin etiladi.

Milliy mehnat an'analari va ularning tarbiyaviy ahamiyati:

Milliy mehnat an'analari o'zbek xalqining asrlar davomida shakllangan hayot tarzini aks ettiradi. Ularda mehnatga hurmat, halollik, jamoaviylik va o'zaro yordam g'oyalari mujassam.

O'qituvchi bu an'analarga tayanib:

o'quvchilarda mehnatga muhabbat uyg'otadi;

mas'uliyat va intizomni shakllantiradi;

kasbiy burchni chuqur anglaydi.

Ustoz-shogird an'anasining zamonaviy ta'limdagi o'rni:

Ustoz-shogird an'anasi milliy ta'lim tizimining muhim unsurlaridan biridir. Bu an'ana tajriba almashish, kasbiy mahoratni oshirish va pedagogik madaniyatni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Bugungi kunda yosh pedagoglarni tajribali ustozlarga biriktirish orqali ularning shaxsiy mehnatini ilmiy va an'anaviy asosda tashkil etish mumkin.

O'qituvchi mehnatida ma'naviy-axloqiy fazilatlar:

Xalq merosi o'qituvchi shaxsida quyidagi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi:

halollik va vijdonlilik;

sabr-toqat va bardoshlilik;

mas'uliyat va fidoyilik;

o'z kasbiga sadoqat.

Bu fazilatlar o'qituvchining ilmiy asoslangan mehnat faoliyatini yanada samarali qiladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va milliy qadriyatlar uyg'unligi:

Zamonaviy ta'lim texnologiyalarini xalq merosi bilan uyg'unlashtirish ta'lim jarayonini yanada boyitadi. Masalan, interfaol metodlar orqali xalq og'zaki ijodi namunalarini o'rganish, tarbiyaviy mashg'ulotlarda milliy qadriyatlarni muhokama qilish yuqori samaradorlik beradi.

O'qituvchi mehnatini tashkil etishda innovatsion yondashuvlar:

Innovatsion yondashuvlar o'qituvchining shaxsiy mehnatini samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Bunda milliy an'analar innovatsiyalar bilan uyg'unlashgan holda qo'llanilishi lozim.

Xalq merosiga tayangan holda kasbiy rivojlanish:

O'qituvchi o'z kasbiy rivojlanishida xalq merosini chuqur o'rganib, uni pedagogik faoliyatiga tatbiq etsa, ta'lim sifati va tarbiya samaradorligi ortadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchi shaxsiy mehnatini ilmiy asosda tashkil etishda xalq merosi va milliy mehnat an'analari muhim o'rin tutadi. Ular pedagogning kasbiy mahoratini, ma'naviy yetukligini va ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Zamonaviy o'qituvchi ilmiy yondashuv bilan birga, xalq pedagogikasiga tayangan holda faoliyat olib borishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.
2. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq.
3. O'zbek xalq pedagogikasi manbalari.
4. Pedagogika va psixologiya bo'yicha metodik qo'llanmalar.
5. Ziyo.net